

■ Još tri romana
Nedžiba Mahfuz na
bosanskom jeziku

**NEDŽIB MAHFUZ: LJUBAV NA
KIŠI, POŠTOVANI GOSPODIN,
OGLEDALA.**

Preveo: Mehmed Kico, TKD
"Šahinpašić", Sarajevo, 2007.

KAD SE NEDŽIB MAHFUZ, dobijanjem Nobelove književne nagrade za 1988. godinu, zvanično svrstao među vodeće svjetske pisce, euforija potaknuta oko prevođenja njegovih djela na jezike bivše srpskohrvatske zajednice, nakon ranijega gotovo ravnodušnog odnosa arabista prema piscu, bila je uistinu kratkoga daha. Rezultirala je prijevodom svega nekoliko nasumice odabranih kratkih pripovijetki i četiri romana, od kojih su dva prenesena s jezika posrednika. Naime, *Razgovore na Nilu* Andrija Grosberger je preveo s njemačkoga (Književne novine, Beograd, 1989.), a *Tijesni sokak* Ana Katušić-Balen s engleskoga jezika (Mladost, Zagreb, 1989.). U Bosni i Hercegovini je, s izvornika, Halil Bjelak preveo roman *Karnak* (Univerzal, Tuzla, 1989.), a Sulejman

Grozđanić roman *Put između dva dvorca* (Svjetlost, Sarajevo, 1990.).

Ranija ravnodušnost jugoslaven-skih arabista prema Nedžibu Mahfuzu i njegovome djelu, kao i intenzivna ali kratkotrajna aktivnost založena na prevođenju njegovih djela za ovdašnju javnost neposredno nakon dobijanja Nobelove nagrade, po svemu sudeći, rezultat je podozrenja i sumnjičavosti koje izdavači gaje prema svemu onome što nema „snažnu“ komercijalnu preporuku. Međutim, takav odnos nikako nije bio opravdan, utoliko manje ako se ima u vidu da su Nedžiba Mahfuz, zahvaljujući prijevodima njegovih djela na razne jezike, „mnogobrojne ustanove i izvan arapskog svijeta nekoliko godina uzastopno nominovale za Nobelovu književnu nagradu“ (Mehmed Kico, *Pogled u život i djelo Nedžiba Mahfuz, str. 7*), a to dovoljno govori o značaju velikog egipatskog romanopisca i vrijednosti njegovog opusa.

Zatečena praznina u našoj kulturnoj zbilji dobrano je, tek niz godina kasnije, popunjena prevodilačkim poduhvatom dr. Mehmeda Kice, koji je, prije tri godine, našim čitaocima na raspolaganje stavio četiri Mahfuzova romana (*Novi Kairo, Kwart Han al-Halili, Lopovi i psi i Pansion Miramar*, TDK Šahinpašić, Sarajevo, 2005.). Istinsko poštovanje njegovano prema Nedžibu Mahfuzu prevodilac je iste

godine potvrdio i trudom založenim u izradi prethodno citiranog monografskog djela *Pogled u život i djelo Nedžiba Mahfuza* (Fakultet islamskih nauka i El-Kalem, Sarajevo, 2006.), u kojem o egipatskom nobelovcu znalački i uvjerljivo govori kao o jednome od „najomiljenijih i najčitanijih pisaca upravo u zavičaju onih pisaca koji u posljednje vrijeme s najdinamičnijim tokovima literarnog strujanja kroz svijet magijskog realizma daju najvrjedniji doprinos savremenoj svjetskoj književnoj baštini, u zemljama Karlosa Fuentes, Pabla Nerude, Gabriela Garsije, Horhea Luisa Borhesa, Karlosa Kastanede, Oktavia Paza i drugih“ (Mehmed Kico, *Pogled u život i djelo Nedžiba Mahfuza*, str. 10).

Prijevodni još tri Mahfuzova romana (*Poštovani gospodin, Ljubav na kiši i Ogledala*, TDK Šahinpašić, Sarajevo, 2007.) nesumnjiv su dokaz prevodiočeve čvrste, gotovo zavjetodavne odluke da svojim prevodilačkim posredovanjem približi našem čitaocu, ako ne sav, a onda veći dio romansijerskog opusa egipatskog nobelovca. U skladu s tim, s radošću ističemo da je uvaženi prevodilac za objavljivanje pripremio još šest Mahfuzovih romana: *Sinovi naše mahale, Put, Početak i kraj, Prepelica i jesen, Fatamorgana i Nasrtljivac*.

Opravdanost intenzivnog prevodilačkog posredovanja dr. Mehmeda Kice između Mahfuzovog djela i naših čitalaca dovoljno potvrđuje činjenica da su se s ova tri romana u prijevodu na naš jezik pojavila i nova izdanja ranije objavljenih prijevoda (*Novi Kairo, Kwart Han al-Halili, Lopovi i psi i Pansion Miramar*, TDK Šahinpašić, Sarajevo, 2005. i *Kao u hiljadu i jednoj noći*, BZK „Preporod“, Travnik, 2001.).

Koliko je ovakvo prevodiočevo posredovanje između pisca i čitalaca poželjno, uvjerljivo govore podaci da se rasvjetljavanju kulturnih, socijalnih i filozofskih pitanja vezanih za savremeno arapsko, posebno egipatsko, društvo portretirano u Mahfuzovome romansijerskom djelu, na fakultetima raznih univerziteta Bosne i Hercegovine pišu diplomski radovi – na Filozofskom fakultetu Sarajevskog univerziteta je branjena i jedna magistarska teza. Budući da se na djelu potvrđuje nesumnjivo dobar prevodilački udio vrsnoga znalca jezika-izvora i jezika-cilja, koji u svome radu, uz plodonosnu primjenu iskustava iz dugovremenog praktičnog prevodilačkog djelovanja, uvažava i sve temeljne pretpostavke teorije prevođenja o kojoj u posljednje vrijeme znalački raspravlja na stranicama naše periodike, razumljivo je što osjeća pravu mjeru kojom u prijevodu

treba udovoljiti duhu jezika-cilja, a da pri tome ne ugrozi osobena obilježja jezika-izvora. Prevodilac u tome uspijeva prvenstveno zahvaljujući tome što sve svoje znanje, trud i vještinu podređuje želji da sadržinu i poruku piščeva djela čitaocu prijevoda prenese u što prihvatljivijoj formi. To mu za rukom polazi utoliko lakše što on, tokom prevodilačkog rada, nastoji što uvjerljivije izraziti pisca, svjestan da, kako je neko opravdano rekao, „tamo gdje se prevodilac previše vidi, prijevodu, nesumnjivo, nešto krupno nedostaje“.

Za razliku od romana iz ranije faze Mahfuzovog stvaralaštva, koji su uglavnom naslovljavani određenim toponimima, ova tri romana „ne nose naslove po nazivima lokaliteta već uzimaju nazive za opća označenja pojmova, što potvrđuju njihovi naslovi. Nazivi iskorišteni u njihovim naslovima pobuđuju asocijacije koje ničim ne ukazuju na neko konkretno mjesto. Sredina u ovim romanima je, dakle, simbolična, poetička, a ne stvarna, kakva je bila u prvom razdoblju“ (*Pogled u život i djelo Nedžiba Mahfuz*a, str. 58).

Dok su junaci ranijih romana tipični za sredinu ili društveni sloj kojem pripadaju, junaci ovih romana imaju sebi svojstvene naravi i individualne osobenosti kojima upotpunjuju svoje specifične mikrosvjeto

u *Ogledalima* portretirano približno stotinu likova globalno podijeljenih na ariviste sa štetnim ugledanjem na strance i na lokalpatriote koji ljubomorno štite tradicijske uzuse, njihove pojedinačne biografije pružaju globalnu sliku šarolikog egipatskog društva tokom 20. stoljeća tako što svaki lik ima neku osobinu koja ga čini znatno drugačijim od ostalih. U *Ljubavi na kiši* pisac smjelo kritikuje vladajuće poglede na društveni moral u sklopu kojeg veću opasnost po odgoj mladih proizvodi strah od otvorenog ukazivanja na poroke negoli samo postojanje poroka. *Poštovani gospodin* je rječit portret ambicioznog skorojevića koji naslijeđene i stečene vrline žrtvuje strogo zacrtanom cilju, a to je da se iz ranga sitnog činovnika u najnižoj klasi vine u najvišu klasu rezervisanu za generalnog direktora u državnoj firmi. Kad bi bio pošteđen bespoštedne jurnjave ka cilju, junak bi bio oličenje besporočnoga člana idealnog društva, koji ne puši, ne pije, ni na šta ne troši pošteno zarađeni novac. Jedina slabost mu je to što, kad osjeti nagonsku potrebu, odlazi stalnoj partnerici u javnoj kući. Nakon konačnog doseganja prve klase, poznog prihvatanja „izabranice svoga srca“, pa i pristanka nagonске partnerice s kojom je ušao čak i u zakonitu bračnu vezu, iznenadna bolest ga veže za postelju i onemogućuje mu

ispunjenje bilo kojeg cilja dostojnoga člana zajednice koji ima istinske ideale i ništa ne skriva od javnosti.

Dok je u ranijim fazama stvaralaštva Nedžib Mahfuz umjetnički interpretirao povijest i smjelo iznosio svoje patriotske poglede i osjećanja, te analizirao krize i padove kroz koje je egipatsko društvo prolazilo tokom engleske kolonijalističke okupacije, završen studij filozofije ga je u novijem razdoblju podsticao na pronicanje u mentalni sklop svojih junaka. Koristeći se često i tehnikama *romana toka svijesti*, ponirao je u najskrovitije dubine njihovih osjećanja. U romanima iz te faze, Mahfuz traga za smislom života u svijetu kojim vladaju laž, prevara, mržnja i nepravda te za duhovnošću, a bavi se i analiziranjem trajne borbe između dobra i zla, između vrlina i poroka, kako u životu pojedinca tako i u sklopu društva u cjelini.

Na kraju smo slobodni predvidjeti da će većini onih koji budu čitali ove prijevode, već u susretu s naslovnom stranicom, „zapeti“ za oko nešto na čemu bi se moglo zamjeriti izdavaču. Naime, ime autora romana ispisano je naučnom ZDMG-transkripcijom koja „običnog“ čitaoca zbunjuje i dovodi u nedoumicu, jer, umjesto imena *Nedžib*, čita ime *Nagib*, što može za sobom povlačiti i neke iskrivljene konotacije.

ZDMG-transkripcija je, svakako, poželjna u djelima koja su namijenjena užim naučnim krugovima, ali, u prijevodima tekstova namijenjenih širim krugovima čitalaca, prikladnija je tzv. fonetska transkripcija.

Među onima koje je opravdano okriviti zbog navedenog propusta prevodioca treba izostaviti zato što se od toga ogradio, ističući ujedno i okolnosti u kojima je izdavač bio primoran piščevo lično ime iznijeti u navedenoj varijanti. U vezi s tim prevodilac kaže: „U prijevodima, jednako kao i u usmenoj interpretaciji, pojavljuje se čak pet različitih imena (Nagib, Negib, Nejib, Nadžib i Nedžib). Razlike svoja ishodišta nalaze u nedoumicama oko egipatskog kolokvijalnog govora i književnog jezika kao osnove izvornog izgovora, te u neujednačenom transkribovanju piščevog ličnog imena. Mi se, međutim, opredjeljujemo za ime Nedžib, u varijanti kako se ono i u izgovoru i u pisanju stabilizovalo u našoj onomastici... Uz istinsku zahvalnost kući „Šahinpašić“ koja je prihvatila da objavi naše prijevode osam romana Nedžiba Mahfuz (…), ovom prilikom ističemo da je iz izdavačeve prepiske s korisnikom izdavačkih prava Američkim univerzitetom u Kairu proistekla obaveza da i mi pisca na koricama romana navodimo imenom Nagib Mahfuz, što smo nerado prihvatili.“

(*Pogled u život i djelo Nedžiba Mahfuza*, str. 9).

Ornamentika koja krasi naslovne stranice nova tri te ponovljenih izdanja ranije objavljenih pet romana značajno je poboljšanje u odnosu na rješenja za koja se izdavač opredijelio u prvom izdanju, budući da uveliko

asocira na kulturno-civilizacijski okvir iz kojeg romani dolaze.

Imajući u vidu navedeno, ovi prijevodi su nezaobilazno štivo za ovu i sve naredne generacije te ih preporučujemo za čitanje najširoj čitateljskoj javnosti. ■

Amrudin Hajrić

PUTOKAZ ZA KLASIČNU TURSKU KNJIŽEVNOST

FEHIM NAMETAK: **POJMOVNIK DIVANSKE I TESAVVUFSKE KNJIŽEVNOSTI**

Orijentalni institut u Sarajevu.
Posebna izdanja XXVII. Sarajevo
2007. str. 270.

Pojmovnik *divanske i tesavvufske književnosti* autora Fehima Nametka prvi je priručnik te vrste kod nas. Već time zaslužuje da se javnosti skrene pažnja kako je taj priručnik stigao u naš naučni i kulturni život.

Od svoje prve knjige *Fadil-paša Šerifović, pjesnik i epigrafičar Bosne*, objavljene 1981. godine u istoj ediciji u kojoj je izišao i ovaj *Pojmovnik* (posebna izdanja Orijentalnog instituta u Sarajevu) Fehim Nametak daje značajan doprinos poznavanju divanske i tesavvufske književnosti

kod nas. Ovim povodom podsjetimo na knjige *Divanska poezija 16. i 17. stoljeća u Bosni i Hercegovini* i *Divanska književnost Bošnjaka*. Bez sumnje je iskustvo u dugogodišnjem radu na divanskoj književnosti bilo glavni poticaj autoru da sačini ovakav *Pojmovnik*.

Divansku književnost autor u *Pojmovniku* tumači na sljedeći način: "To je vrsta otmjene književnosti, uglavnom poezije, spjevane po pravilima arapske metrike, koja je ovo ime dobila tek poslije reformi sprovedenih sredinom 19. stoljeća, nazvanih *Tanzimat*, dakle kad je već prestala egzistirati."

Kako se iz tumačenja vidi, riječ je o klasičnoj turskoj književnosti, i to o poeziji I, u mnogo manjoj mjeri, o prozi, koja je nastajala u osmanskoj tradiciji. Ta književnost, pisana na turskom jeziku, počela se razvijati u 13. stoljeću, uporedo s pojavljivanjem turskih *bejluka* na prostoru Anadolije. Ovakve uporednosti se uzimaju u